

31.12.2003

2479/4/02

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Ilkka Rautio

Esittelijä: Esittelijäneuvos Jorma Kuopus

**SUOMENKIELISEN KOULUN MENETTELY
KÄYTTÄYTYMISRANGAISTUSTA KOSKEVASSA ASIASSA**

1
KANTELU

A arvosteli B:n ja C:n valtuuttamana eduskunnan oikeusasiamiehelle 16.10.2002 osoittamassaan kantelukirjoituksessa Kemiönsaaren suomenkielisen keskuskoulun menettelyä käyttäytymisrangaistusta koskevassa asiassa.

Kantelussa tarkoitettu eräs koulun oppilas oli saanut syyskuussa 2002 käyttäytymisrangaistuksena viidestä teosta, johon sisältyi koulutehtävien tekemättä jättämisistä ja muutamia parin minuutin myöhästymisiä koulusta. Käyttäytymisrangaistus, jota koulussa kutsutaan jälki-istunnoksi, sisälsi istumista ruokavälitunnin ajan 26.8. - 24.9.2002 rehtorin huoneen oven edessä. Oppilas tosin pitkitti ruokailuaan siten, että "istumisia" tuli vain viisi kappaletta. Rangaistuksen oli antanut rehtori D matematiikan opettajan ilmeisesti ehdottamana.

A pyytää oikeusasiamiestä ryhtymään välittömiin toimenpiteisiin em. rangaistuksen johdosta, koska nykyinen koululainsäädäntö ruokavälituntien aikana rangaistusta tai jälki-istunnon suorittamista kouluaikana salli ja koska rangaistus on kohtuuton oppilaan tekoon nähden. A:n mukaan po. rangaistus olisi rinnastettavissa häpeärangaistukseen, koska oppilas voi jälki-istunnossaan joutua opettajien ja muiden oppilaiden katseiden ja pilkan kohteeksi.

2
SELVITYKSET, VASTINE JA SELITYS

Kantelun johdosta Kemiönsaaren koulu antoi 15.10.2002 selvityksen ja opetushallitus 29.11.2002 lausuntonsa, joihin A toimitti 9.1.2003 tänne vastineensa. A tiedusteli 16. ja 17.6.2003 sähköpostitse kanteluasian käsittelyvaihetta, mihin tiedusteluun allekirjoittanut asian esittelijä vastasi sähköpostitse 17.6.2003.

Tämän jälkeen tein 17.9.2003 Kemiön kunnan suomenkielisen koululaitoksen ja Kemiön suomenkielisen ala-asteen tarkastukset (Dnrot 2078/ ja 2079/3/03). Tarkastuksen yhteydessä varasin Kemiönsaaren keskuskoulun rehtorille ja po. oppilaan luokanvalvojalle tilaisuuden antaa selityksensä. Selitys liiteasiakirjoineen saapui oikeusasiamiehen kansliaan 22.10.2003.

3

RATKAISU

3.1

Tapahtumat

Selvityksen mukaan Kemiönsaaren koulun käytäntönä oli syksyllä 2002, että oppilas saa poistua koulun alueelta ruokailun jälkeisen välitunnin ajaksi. Edellytyksenä oli kuitenkin se, että oppilaan huoltaja oli antanut kirjallisen luvan poistumiseen.

Kyseisen oppilaan huoltaja oli 15.8.2002 antanut mainitun kirjallisen luvan mutta edellyttänyt, että "lupa evätään ekasta rikkeestä". Koulu olikin evännyt oppilaalta poistumisen ruokavälitunnin ajaksi 28.8.2002 alkaen neljäksi viikoksi ja määrännyt hänet viettämään po. välitunnit rehtorin kanslian ulkopuolella. Koulu perusteli epäämisen sillä, että oppilaalta olivat lukuvuoden 2002-2003 alussa puuttuneet kolmen eri aineen tunneilta oppikirjat, hän oli myöhästynyt tunnilta kaksi kertaa ja lisäksi yhden kerran tehtävät olivat olleet tekemättä. Edelleen hänet oli poistettu oppitunneilta 22.8. ja 28.8.2002 ja hän oli häirinnyt opetusta 23.8.2002. Luokanvalvoja E oli ilmoittanut oppilaan huoltajalle poistumisluvan epäamisestä kuukausitiedotteen välityksellä. Kuukausitiedotteet olivat olleet koulussa käytössä pari vuotta. Ne palvelivat aktiivista viestintää koteihin oppilaiden tilanteesta.

Kemiönsaaren koulun 15.10.2003 antaman selityksen mukaan kaikki erityisoppilaat oli integroitu normaaliin yleisopetukseen, koska kunnassa ei ole erityisluokkia tai -kouluja. Koulussa oli otettu käyttöön erilainen vaihtoehto jälki-istunnoille, johon aloite oli tullut silloiselta koulun oppilaskunnalta. Ennen poistumislupatiedotteen jakamista oppilaiden huoltajille rehtori oli neuvotellut tiedotteen sisällöstä Kuntaliiton kouluasioista vastaavan virkamiehen kanssa. Koulun käsityksen mukaan koulussa voi olla yhteisiä sääntöjä, jotka on laadittu huoltajien kanssa yhteisymmärryksessä. Koulun johtokunnan ja opettajainkokouksen päätökset lukuvuodelle 2002-2003 poistumislupakäytännöistä olivat yksimieliset. Siten kuka tahansa koulun luokanvalvojistakin olisi toiminut täysin samalla tavalla kuten luokanvalvoja tässä tapauksessa, mitä selitykseen liitetyissä lausunnoissaan koulun yhdeksän muutakin opettajaa ovat myös korostaneet.

Koulu oli asiasta virinneen keskustelun johdosta kuitenkin luopunut poistumisluvan epäämiskäytännöstä ja siirtynyt käyttämään perusopetuslain mukaisia muita käyttäytymisrangaistuksia. Koulu on kiistänyt, että siellä olisi syyllistytty kantelijan esittämään virkavirheeseen tai mihinkään muuhunkaan rangaistavaan menettelyyn asiassa.

3.2

Oikeusohjeet

Perustuslain (731/99) 21 §:n 2 momentin mukaan hyvän hallinnon takeet

turvataan lailla. Perusopetuslain (628/98) 36 §:n 1 momentissa säädettiin syksyllä 2002 po. tapahtuma-aikaan, että oppilasta, joka rikkoo koulun järjestystä, menettelee vilpillisesti tai käyttäytyy muuten epäasiallisesti, voidaan rangaista kurinpidollisesti. Kurinpitorangaistuksia olivat kirjallinen varoitus ja oppilaan erottaminen enintään kolmeksi kuukaudeksi. Mainitun pykälän 2 momentin mukaan opetusta häiritsevä oppilas voitiin määrätä poistumaan luokasta oppitunnin jäljellä olevaksi ajaksi. Epäasiallisesti käyttäytyvä oppilas voitiin määrätä enintään kahden tunnin jälki-istuntoon. Mainitun pykälän 3 momentin mukaan kotitehtävänsä laiminlyönyt oppilas voitiin määrätä työpäivän päätyttyä enintään tunniksi kerrallaan valvonnan alaisena suorittamaan tehtäviään (ks. myös HE 205/2002 vp. s. 16-17).

Perusopetuslain 36 §:n säännöstä on nyttemmin 1.8.2003 lukien (säädös 13.6.2003/477) täsmennetty siten, että nykyisin voidaan määrätä jälki-istuntoon enintään kahdeksi tunniksi tai oppilaalle voidaan antaa kirjallinen varoitus. Jos rikkomus on vakava tai jos oppilas jatkaa edellä tarkoitettua epäasiallista käyttäytymistä jälki-istunnon tai kirjallisen varoituksen saatuaan, oppilas voidaan erottaa enintään kolmeksi kuukaudeksi. Kirjallinen varoitus ja määräaikainen erottaminen ovat kurinpitorangaistuksia. Kotitehtävänsä laiminlyönyt oppilas voidaan määrätä työpäivän päätyttyä enintään tunniksi kerrallaan valvonnan alaisena suorittamaan tehtäviään. Perusopetuslain 36 a ja 36 b §:n säännökset täsmenävät lisäksi menettelyä, kuten oppilaan kuulemista, kurinpito-asioissa (ks. HE 205/2002 vp. s. 24-26).

3.3

Arviointi

Selvityksen mukaan Kemiönsaaren koulu on suhteellisen pieni koulu, jossa suurin osa oppilasta huolehtii tunnollisesti velvollisuuksistaan. Kantelussa tarkoitettu koulun ala-asteen oppilas, jota oli autettu oppilashuollossa ja koulunkäynnin tukitoimenpiteillä, oli kuitenkin rikkonut koulunkäyntiin liittyneitä velvollisuuksiaan. Oppilaan asiaa oli käsitelty 12.8.2002 opettajainkokouksessa ja koulun rehtori D oli hyväksynyt po. oppilaalle määrätyn "rangaistuksen". Oppilas sai siis menettelystään ruokavälitunnin ajaksi 28.8.2002 alkaen neljäksi viikoksi seuraamuksen, joka ei perustunut mainittuihin perusopetuslain (628/98) säännöksiin. Asiassa ei sinänsä ole kiistetty sitä, etteikö po. oppilas olisi käyttäytynyt epäasiallisesti ja laiminlyönyt kotitehtäviään.

Perusopetuksen oppilaalle voidaan määrätä vain laissa säädetty kurinpitorangaistus tai ojentaa häntä perusopetuslain 36 §:ssä tarkoitetulla tavalla. Myös opetushallituksen lausunnon mukaan poistumislupaa ei voitu evätä kurinpitotoimenpiteenä vaan oppilaiden kurinpidossa ja ojentamisessa oli käytettävä perusopetuslain mahdollistamia toimenpiteitä ja seuraamuksia.

Kemiönsaaren koulun selvityksestä ilmenee, että ko. koulussa käyttöönotettu käytäntö oli vaihtoehto jälki-istunnoille. Käsitykseni mukaan Kemiönsaaren koulun seuraamuskäytäntö oli kuitenkin tuolloin voimassa olleen perusopetuslain 36 §:n vastainen, vaikkakin koulun tavoitteena olisi siten ollut tukea ja ohjata po.

oppilasta. Koulu on nyttemmin luopunut poistumisluvan epäamiskäytännöstä ja siirtynyt käyttämään perusopetuslain mukaisia seuraamuksia. Kun käytetty lainvastainen seuraamus ei ole vapauteen kohdistuvalta vaikutukseltaan kovin olennaisesti poikennut jälki-istunnosta eikä sillä selvityksen mukaan ole ollut myöskään niin vahvoja häpeärangaistuksen piirteitä kuin kantelussa katsotaan ja kun käytännöstä on pian luovuttu, asiassa ei ole mielestäni näytetty syytä ryhtyä kantelijan vastineessaan esittämään rangaistusmenettelyyn. Sen vuoksi tyydyn saattamaan käsitykseni menettelyn virheellisyydestä Kemiönsaaren koululle tiedoksi vastaisen varalle.

4

TOIMENPIDE

Edellä sanotun perusteella saatan yllä kohdassa 3.3 esittämäni näkökohdat Kemiön koululaitoksen kautta Kemiönsaaren suomenkielisen keskuskoulun rehtorin D:n ja luokanvalvojan E:n tietoon vastaisen varalle lähettämällä heille jäljennökset päätöksestäni.

A:n kantelukirjoituksen liitteet palautetaan oheisena.